

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	165	Dávid F. Egylet Választmánya	179
Christianiai levelek	168	Tíz éves találkozó (Szentmártoni	
Úti emlékeimből (Ürmössy Miklósné)	170	Kálmán	181
Sepsiszentgyörgy	173	A hódmezővásárhelyi unitárius Egy-	
Nőink Dávid Ferenc Emlékére	176	házközség alapítási idejéhez (Her-	
Levél Törökországból (Ajtai Kovács		mann Béla).....	182
Albert).....	177	Egyházi és iskolai mozgalmak	183

SIMON LÁSZLÓ orgona és harmonium készítő

KOLOZSVÁRT, Jókai-u. 5. sz

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készítést, átalakítást, kibővítést és hangolást, valamint iskolai harmonium készítést.

Továbbá szöszék fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mély tisztelettel

SIMON LÁSZLÓ, orgonakészítő.

Az orsz. iparegyesületi ezüst dísz éremmel kitüntetve.

Braun Mihály

:: HANGSZERKÉSZÍTŐ MESTER, ::
a kolozsvári zeneconservatórium szállítója.

Kolozsvár,
Wesselényi Miklós-u. 18.

Finom hegedűk, violák és csellók készítési műterme. Valódi olasz, nem et quint tiszta bél és csak saját készítettényű fonott hurok. A legnehezebb javítások n ü észies kivételben elkészítettnek.

Blouz, alj, pongyola, női divatcikkek, rövidárúk és női kézimunkák legelőnyösebben és :: legolcsóbban ::

Sipos Jenő

Kolozsvár Mátyás-téri áruházában szerezhetők be.

Vidékre választásul is küldök. — Árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon szám: — 720. —

DEUTSCH MIKSA KOLOZSVÁRT, MŰSZERÉSZ

Mátyás-tér 7. sz.

Francia különlegességeket tucatonként 2 K-tól feljebb szállít discretio mellett. Szemüveg és csiptetők 1 K-tól.

TELEFON 776. ELEFON 776.

MATTAY és HUTTER

☘ BORKERESKEDÉSE ☘
Kolozsvárt. — Telefon 190.

Kitűnő asztali borok 72 f.-től 90 f.-ig.	Szászvesszősi borok a mélt. gróf De-
Pecsenyeborok 96 f.-től 2 K.-ig.	genfeld Lajos úr
Piros bórok 1 K.-tól 2.40 f.-ig.	terméséből 1,20 f.-től 2 K.-ig.
.....	Hegyaljai tokaji borok 1 60 f.-től 6 K.-ig.

Vigalmi meghívókat, táncrendeket, eljegyzési kártyákat leggyorsabban és legolcsóbban készít az **„Ellenzék”** - nyomda.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Nyomott hangulat uralkodott a nyárvégi egyházi főtanácson. Jó része el is enyészett ugyanott, de nem egészen. Még egyszer (nov. 21.) összegyűlnek a tanácsosok, hogy véglegesen lebonyolítsák a gazdasági bajokat. Gyorsan, sietve intézkedjenek az atyafiak, mert 1910-ben az eszméknek kell élnünk. Nagyon szomorú lenne ha ebben az évben nem az ünnepi hangulat, a mult emlékei és a jövő reményei foglalkoztatnák az összes unitáriusokat.

*

„A főtanácsi bizottság.“ Immár fogalommá nőtt ez a kilences tanács. Főadata abból áll, hogy az E. K. Tanács évi összes munkásságát a jelentések és jegyzőkönyvek alapján megvizsgálja és az E. Fő-Tanácsnak jelentést tegyen az eredményről. Dicsérendő buzgósággal teljesítette ezt a főadatát, de még többet is tett: általános érdekű s mindig értékes észrevételeivel és javaslataival előre lendítő eszméket, néha bírálatokat is terjesztett kiküldője a Fő-Tanács elébe. Az E. Képvisező Tanács évi munkássága hosszú gyűlések huzamos tárgyalásain, sok gonddal és aggodó figyelemmel szokott végbemenni, de észrevételnek még mindig van helye. Ez a főtanácsi bizottság megtette és tegye meg ezután is hogy mindennek annál ékeesebb és jobb rendben folyjanak. A bizottság mult évi tagjai voltak: Dr. Ferenczi Géza, Kelemen Albert, Benkő Mihály, Gvidó Béla, Bedő Ferencz, Józán Miklós, Lőrinczi Dénes, Vári Albert. Tudtunk szerint kezdet óta mindig tagjaivoltak Dr. Ferenczi és Kelemen Albert. Az elnöke Dr. Ferenczi egyházunknak teljes elismerésére érdemesítette magát.

Az unitárius lelkészek megértették egymást és elhatározták, hogy ezentul az építő munkára fordítják minden erejüket. Nagyon helyesen! Az Unitárius Szószék című beszéd gyűjteményből 1910-ben önálló kötetet adnak ki, amely tartalmazni fogja Dávid Ferenczről Derzsi Károlyig az elhunyt jeles papok ismertetését és egy-két papi dolgozatát. Ezen az uton a régi jelesek emléke felujul s a most élők látni fogják őseik dicsőségét. Ez a vállalkozás megérdemli minden unitárius érdeklődését, s igen kívánatos, hogy az ünnepi kötetre már most jegyeztessék elé magukat. (Balázs András lelkésznel, Kénos u. p. Székel Udvarhely).

*

70 unitárius lelkész hiányzott Sepsiszentgyörgyről. A jelenvolt 38 hiven elvégezte a földadatait. Az unitárius és idegen közönönség is meg volt elégedve azzal a mit cselekedtünk. Vajjon a távol maradott többség mit gondol és hogy ítél meg minket a jelenlevőket? Vajjon azt gondolják-e hogy rájuk nem tartozik az a mi ott történt? Azt hiszik, hogy magukévá teszik határozatainkat, s így hát mehetünk tovább, de mi azt szeretnők ha ezentul a kisebbség maradna távol s ez hajolna meg a többség előtt.

*

Egy londoni egyházi lap azt a nagy felfedezést tette, hogy a vízözön előtt élt emberek életkorát nem a napévei, hanem a hold hónapjai szerint számították. Ezzel a módszerrel kiszámítja, hogy a Matusálem 969 esztendeje csak 80 év és 9 hónap volt, mivelhogy tizenkettővel osztva annyit ad. A jámbor ujság anynyira meg volt elégedve a fölfedezéssel, hogy sem előre sem hátra nem tekintett s nem vette észre, hogy a zsidók időszámításában szerepelt a szökőhónap (veádar,) tehát némelyik év tizenhárom hónapból állott. Mé nagyobb hibája a számításnak az hogy e szerint Ádám öt éves volt a mikor harmadik fia Seth született. Ide vezet ha okvetlenül igazolni akarjuk a bibla szavait.

*

Amerikában az unitárius vallás előtt oly kedvező tér kínálkozik, a milyen még soha sem. Ha az alkalmat jól fölhasználjuk, — írja a Christian Register — az unitárius vallás olyan erős szervvé fog nőni, a melynek hatását az ámerikai nemzet életében, általánosan fogják érezni. Az a szabdelvű vallásos felfogás a mely egykor megvetés tárgya volt, most mindenik egyházban előtérben áll és uralkodni kezd. Az emberek ezrei és százezrei érezik és tudják, hogy így van, de nem tudják honnan jött és hová vezet őkét. Elég legyen nekünk, hogy ez a tény. Most immár gondoskodjunk alkalmas és jó vezérekről a kik mutassák a helyes irányt és a jó utat.

Nem kell protestáns. Hodoson, Marostordamegyében Gr. O. rom. kath. pap július 24-én a délelőtti istentisztelet alkalmával szent beszédet mondott s minden hosszab bevezetés nélkül így szolt híveihez: „ne engedjétek gyermekeiteket szolgálatba unitárius, református és zsidó házhoz, mert nem engedik őket vasárnap istentisztelet alkalmával a templomba. A helyett. hogy elengednék ütök, verik és vallásos buzgóságokért kigunyolják. A katbolikusok ne társalogjanak az unitáriusokkal és reformátusokkal, mert azok hitetlenek és őket az erkölcstelen utra vezetik.“ Az idézett szép mondásokat a helyszínén jegyezte föl egy jelen volt unitárius ember, aki saját állítása szerint, „rettentesen megvolt botránkozva és fel volt mérgesedve,“ és szégyelte magát mert a kik körülte ültek mind tudták, hogy unitárius. Jót állunk arról, hogy a mit leirtunk tény és való. Már most azt szeretnök tudni, hogy Gr. Majláth püspök, aki nem is olyan régen barátságosan társalkodott dr. Kenessey ref. püspök ural a gyulafehérvári residenciában és meg is vendégelte, mit szöl az ilyen papi beszédhez. A hódossi pap beszéde bujtogatás és békebontás, a miért megérdemelné a bírói fenyítést, annál is inkább mert légből kapott ráfogás. Hiszen ha csak egy esetet tudna, bizonytal nem hagyná megtorlás nélkül. Ez a gyümölcse a „Nemtemere“ és „Provide“ pápai leveleknek és a püspöki utasításoknak.

*

Az ember is repül. Immár nem csoda a csoda. legalább háromszázezer magyar ember a saját szemével látta, hogy Bleriot, a szerencsés párisi mérnök szárnyat vett magára s a nagyobb madarak szokása szerint a lábán (gépeének három lába van) futott egyett s azután belefuródott a levegőbe, s repült, valósággal repült gépe szárnyával és kormányozott a farkával. Egy ideig közelben, azután magasan megkerült egy óriás nagy területet s végül leszállott a magyar főherczeg (József) páholya előtt. A sok ember pénzéböl neki szép összeg (nyolczvanezer korona) jutott, de a tüdőbetegek szanatoriumának is. — A biblia azt modja, hogy Ilyés tüzes szekeren vitetett fel midön meghalt volna, most immár tudjuk, hogy az emberek főképpen azért szállanak föl a levegőbe, hogy onnan tüzet szórjanak az ellenség seregére. Mi valóságos emberek hiszük, hogy a tudománytól több jó várható mint rossz, azért hát most hadd repüljenek az adók.

*

A tisztaságot minden jóra való ember szereti. Mindenki tudja, hogy a műveltség kezdetét jelenti ha a ruha, a ház s a ház környéke tiszta. Régen a rómaiak s a görögök nem tudtak élni, ha házi vagy közös fürdőjük nem volt. Tehát elmondhatjuk, hogy a test tisztaságára mindenkinek gondja van. De nem annyira a

lelki tisztaságra. Sokan nem hiszik, vagy ilyesmire tán nem is gondolnak, hogy a lélek beszennyezése épen olyan könnyen lehetséges. A ki piszkos dolgokat tartalmazó könyvet olvas, vagy ilyen beszédet folytat, az az ebédjét a disznók vállujából kellene hogy egye s a reggelijét az utcán levő ökörlábnymomból kellene hogy igya. Ez talál az izléséhez.

Christianiai levelek.

A főt. püspök ur értesülvén arról, hogy Christianiában (Norvégiában) az első uniárius templomot szándékoznak felépíteni ottani uniáriás testvéreink s e célból angol és amerikai testvéreink is gyűjtést indítottak az ök segélyezésükre, a Dávid Ferenc-alapnak az ő kezelése alatt álló részéből az egyh. főtanács jóváhagyásával felajánlott részökre 1000 koronát, a mire ezt a levelet kapta Christiániából 1909. szept. 24-ről:

Ferencz József urnak, a magyarországi unitárius egyház püspének.

Kedves uram.

Az Ön levelét szept. 18-ról, a rokonszenvenek és bátorításnak szavaival, tegnap vettük és a mi christianiai unitárius társulatunk nevében őszintén köszönöm azt az érdeklődést, a mely mindannyiunknak kedves. Az Önök 1000 koronáját a mi építkezési vállalkozásunk segélyezésére mély hálával fogadjuk magyar hit-sorsosainktól és ez az adomány mindig szívünkben lesz bevésve. Tanulmányaimból ismerem hazájukban az unitárius egyház történetét s vallási vezéreinknek és hőseinknek nagy tisztelettel adózom. Ezek az Önök nemzetének és egyházának voltak ugyan a tagjai, de most hasonlóan a mesterhez, a mienkek, más országok tagjai is, a kiket szavaikkal és tetteikkel lelkesítenek, hogy a szabadságért és igazságért munkáljunk. Példájok vezet az Isten seregében küzdeni. Beszédeimben és vallásos tárgyokról irt cikkeimben alkalmasszerűleg gyakran megemlékeztem a szabad-elvű kereszténységnek magyarországi előharcossairól és így nevök valamint az emberiségnek tett szolgálatuk ismeretes hazánkfiai között. És most, midőn azt mondhatom hivataltársaimnak, a mi norvégiai unitárius egyházunk tagjainak és barátjainak, hogy a Dávid Ferenc és Kossuth hazájának fiai segíteni kívánnak minket örvendeni fognak annak, hogy a mi kicsiny gyülekezetünk egy része annak a nagyobb unitárius egyháznak, a mely ma befolyását a világra kiterjeszti, testvéri szeretetben egyesítve a világhosság barátait különböző országokban és nemzetekben.

A mi engem személyesen illet, az Ön szivélyes levele új erőt öntött lelkembe folytatni törekvésemet Norvégiában egy keresztény egyházat szervezni, a mely a józan értelmén az Isten és ember szereteten alapszik, nem úgy mint a mi államegyházunk észszerűtlen dogmákon, konfesszion és hitvallásokon. A munka, a mit magunk elé tűztünk, nehéz és ellenfeleink számosak, de hitünk van ügyünkben s teljesen meg vagyunk győződve arról, hogy a jövőben győzelemre jut.

Ismételten köszönve magyar testvéreinknek irántunk tanúsított szivességöket, mindnyájukat testvéri szeretettel üdvözölve, vagyok

őszinte hive

Hangerud Herman

a christianiái unitárius egyház
lelkipásztora.

Erre a levélre a püspök ur elküldvén a Christianiában építendő első unitárius templom építési költségeire az 1000 koronát. Okt. 6-ról a következő levelet kapta:

Kedves Uram.

Vettem az Ön levelét szept. 29-ről és egy chequet 750.22 k.ról norvégiai pénzben, a mely egyenlő 1000 koronával magyarországi pénzben, mint az önök egyháza részéről nyújtott segílyt hazámban egy unitárius templom építésére. Fogadja a nemeslelkü adományért s a jó kívánatokért, melyekkel azt küldötte, a mi legmelegebb köszönetünket. Az önök szivessége mélyen áthatotta a mi szivünket és azt éreztette velünk, hogy a mi szabadelvü vallásunk különböző nemzetiségü és nyelvü népek közötti felebaráti szeretetnek egy erős kapcsa. Mi megvalósulva látjuk azt, hogy a testvériség eszménye nemcsak pusztá elmélet, nem csak szép álmkép, hanem tény és ez a tudat új erőt és lelkesedést önt belénk előre haladni és örömmel kitartani munkánkban. Kérem, mondja meg unitárius barátainknak hazájában, hogy mi nagyra becsüljük rokonszenvüket és viszonzozzuk szeretetüket. Isten áldja meg Önöket mindnyájokat.

Örömömre fog szolgálni ha értesíthem Önt, a mint az évek telnek, a mi egyházunk haladásáról is. S talán eljö az idő, hogy alkalmam lesz meglátogatni Magyarországot és személyesen megismerkedhetem az én unitárius testvéreimmal ott.

Szives üdvözlettel gyülekezetem s a vallásban közös munkatársaik részéről.*)

Hangerud Herman

a christianiái unitárius egyház
lelkipásztora.

*) Erről az adományról az angol lapok is nagy elismeréssel tesznek említést. Szerk.

Uti emlékeimből.

E lapok szerkesztője azt hiszi hogy az ember azért utazik: hogy ismereteket gyűjtsön a külföldön. Így fogva fel a dolgot logikusnak látszik ama pretenziója, hogy az utat írja is meg, tehát uti élményeit a mit tapasztalt és tanult, mások okulására. Csakhogy mi háztartást vezető nők inkább azért utazunk, hogy otthonunk gondjai és bajaitól meneküljünk és kissé pihenjünk. No persze a benyomások mégis megtöltik a lelkünket melyeket a nagy természet csodái és az emberi kultúrának vívmányai nyujtanak.

E benyomásokról óhajtanék röpké halvány vonásokban számot adni, kis lapunk olvasó közönségének, a szerkesztő Úr szíves felszólítása következtében.

Utazásom egyik célja volt Párist meglátni. Münchenben megálltam, hogy megtekintsem a nemzetközi képzőművészeti kiállítást a Glaspalastban. E hatalmas épületben, minden Európai nemzet külön volt osztályozva. A magyar festők közül különösen Beniczúr Gyula arcképei tűntek ki. Az őszmester e kiállításon is Európa első Portrait-festőjének bizonyult. Ugyan az nap körül hajóztam a bajor fennsíkon fekvő Starenbergi tavat is, melyet vagy 12 szép nyaralóval ékített falu övez körül. A helyet, hol Lajos király a tóba fült kis kápolna jelöli.

Végre megérkeztem a városok városába, a mint a franciák az ő Párisukat még mindig nevezni szeretik. Páris azonban nem tette reám azt a nagyszerű külső benyomást, amint reméltem. Lehet ennek oka, az, az óriási embertömeg, mely a tereket és boulevardokat, utcákat ellepte, hogy sokszor mozdulni alig lehetett.

A kocsik és főleg a száguldó-automobilok, tramwayok és társaskocsik rengeteg sora pedig életveszélyessé tesz az átjáró helyeket. Páris igazán nagy, ha a múlt emlékeit nézzük. Például a Bastille helyét, hol a guillotin Mária Antoinetta és anyai mások életét kioltotta. Érdekesek a temetők is, mint a Pere-Lachais, hol Chopin, Börne, Scribe, Molière és más jelesek nyugsznak. A Monmartre, hol Dumas fiú emlékszóbra is áll, melyen az általa készített emléksorok állnak. „Je me constatué dans ma vie et dans ma mort qui uninteresse bien plus que ma vie car ceci ne fait parler que du temps et celle la est l'éternité. Mort, 886.

Páris és a világ egyik legszebb muzeuma a Louvre óriási épület mely hajdan királyi lakhelyül szolgált. Néhány órát vesz igénybe termeinek végig sétálása melyek tömve vannak műemmel, melyek között leginkább a festészet van képviselve. A Louvre mellett a Tuillériák hatalmas kertjei terülnek el. A Bois

de Boulogne mely óriási nagyságú és át van szelve gyalogjáró kocsik és lovasoknak való utakkal kiterjed a — Champ-Élysee-ig. Mély benyomást tesz még a Pantheon a Szajna balpartjának legmagasabb helyén, melynek sirboltjában fekszenek Rousseau, Viktor Hugo, Zola és több nagyok. A nagy császár emlékét költi fel az Invalidek templomában I. Napoleon sirja egy nyílt köralakú kriptában vörös barna kő-sarcophágban, melyhez a követ az orosz cár ajándékozta. Érdekes még női szempontból a rue de la Paix, a mely a Párisiaknak az, a mi a Budapestieknek a Váci utca. Tele van gyönyörű kirakatokkal, melyekben mesés árú ékszerek ragyognak. Itt vannak a híres nőtisztelet műhelyei is, mint Wohrts., Paquin stb. mondanom sem kell, hogy e cégek előtt tömördek kocsik és automobilon áll, melyek Páris előkelő hölgyvilágát szállítják ide a ruhák felpróbálása végett.

Versailles, A. Denis és Fontainebleau, a Lajos korabeliek nagyszerű nyaraló helyeket ne mulassza el megnézni egy párisi utazó sem. E kastélyokba felhalmozott kincsek és mesterművek mind Franciaország letűnt nagyságáról beszélnek. Párisból, utazásom másik célja felé, Svájcba utaztam. Genfben maradtam mind addig, míg a Calvin-féle ünnepélyek lefolytak és ez idő elég volt arra, hogy ez érdekes kis várost valóban megszeressem. Sok természeti és művészeti szépséggel lehet itt találkozni. A Lac-Lahman ketté választja a várost és míg ennek bal felén még a régi Genffel találkozunk, addig a tó túlsó partján, már sok új palota és hotel díszlik. Ipar tekintetében a Genfi órákészítés ma is első helyen áll Európában. Az idegenek forgalma állandóan oly rendkívüli nagy, hogy a nagy számban lévő hotelek mindig tömve vannak. A Lahman vagyis a Genfi-tó partján vannak, mint első rangú légkúra helyek Montreux, Eriem les Bains, Vevey, Clarence stb. Ott van a többek közt Chilon egy régi vár a tóba építve, hol a 7 Bonivard testvér volt bebörtönözve. E kastély nevét Byron gyönyörű költeményben örököltette meg. Napoleon ugyan e várban 100 napig volt fogoly. A körül fekvő helyiségek közül még említésre méltó, hol néhai Erzsébet királynénk szeretett tartózkodni, és a hol a place de Roisan egy szép kivitelű szobor őrizi az emlékét.

Genfből Chamonixba utazva fogaskerekűn mentünk fel többen magyarok a Mont-Blancra hol terjedelmes jégmezők verik vissza a nap ragyogó fényét és e fény az alpesi-rózsáktól néha rózsafénybe megy át.

Sweiznak egyik érdekes központja, Interlaken melynek taváról érdekes hajó kirándulásokat lehet tenni. Az örök hóval fedett Jungfrau (4000) láb magas és innen közelíthető meg legkönnyebben. Érdekes látvány a Grieszbachi hatalmas vizesés is,

mely órási sziklák közt surran le a Gletserok magaságából a Brienzi tó mélyébe.

Zürich nemcsak a technikai tudományoknak, hanem az iparnak is egyik hatalmas emporiuma. Főleg selyem és csipke ipara világhírű. A Henneberg cégnek, négy utcára nyíló három emeletes palotája rakva van mesés áru csipke és selyem holmikkal. A Zürichi tó partján fekszik Rapperswill kis városka is, mely a lengyelek által alapított múzeumáról híres. Egyik szobája Copernikus emlékével van tele. A szabadság hősök képtárában ott van Kossuth Lajos arcképe is.

Említésre méltók még Svájc déli részén a Como, Luganó a Lago-Maggiore tavak, melyeket nyaralók és virágos falvak vesznek körül égbe meredező sziklák közt.

A vierwaldstädti-tó szintén egyik legimpozánsabb tava a Svájcban. Hét elágazása van, melyeket óriási hegyek foglalnak gyönyörű keretbe. A Rigi és Pilátus hegy-vasutak világhírűek maga Luzern is mely a tó partján terül el, érdekes város, régi fa hidjaival s ama muzeumával mely az alpesi kő és növényvilág csodás fejlődését mutatja be.

Sweiz társadalmi életét a sok hotelekről, melyek európai komforttal és mesés fényvel vannak berendezve alig lehet megfigyelni. A nők általában elegánsan öltözködnek, de kevés izléssel. A leggazdagabbak is igen szerények föllépésükben. De ami az idegent első percre is meglepi, az a nevelésügy. A legszebb épületek, kertekkel övezve mind iskolák és nevelő intézetek. Egyik Canton tanuló-ifijúsága nyáron át, zászlókkal és hangos dobszóval keresi fel a másik Canton vadregényes helyét. Ugyszólván az egész Sweiz ily ifju nő és férfi turistákkal van tele. Ott szabály hogy a Sweizi ifju addig nem megy külföldre, míg saját hazáját meg nem ösmeri.

Sweizot ott hagyva ép akkor érkeztem a bodeni tóhoz Constánca, mikor Gróf Zeppelin Friedrichshafenből léghajójával nagy körutat tett a tó felett. Óriási közönség volt jelen, köztük a badeni nagy herceg is. Mancellben közlőrl láthattam a léghajó műhelyeket, és azokat a hatalmas tartályokat melyek alól a léghajók, mint a selyem hernyó a gubójából kivedlettek, hogy felszálljanak a magasba.

Tehát nemcsak a föld, a víz hanem ma holnap a levegő is az emberiség szolgálatában fog állni! Vajjon boldogabbak leszünk-e akkor?

Ürmössy Miklósné.

Sepsiszentgyörgy.

Erős vonásokkal vésődött be emlékezetünkbe e város és az abban lefolyt unitárius lelkészköri közgyűlés. Mintha előre éreztük volna, hogy nagy, nevezetes emlék lesz az október 7-ik nap. Mintha sejtettük volna, ez egyenlíti ki az ellentéteket, oszlatja el azokat a hullámokat, melyek jó egy pár év óta, zavarták, kísértették kis körünket. Jöttek mindenfelől. Még a végekről is. Egyenként – tömegesen. Hogy együtt lehessünk egy akarattal. Hogy együtt alapozzunk a jövőnek . . .

A különböző vonatokkal érkezők (6-án) Brassóba találkoztunk. A sepsisztgyörgyi állomáson vártak háromszékköri lelkésztársaink, kiknek nevében Kiss Sándor esperes üdvözölt egyszerű szavakkal, szeretettel. A város és ref. egyház nevében Gödri Ferencz polgármester fogadott szívélyesen, szeretettel. A beszédekre dr. Boros György elnökünk válaszolt.

A közgyűlés és ünnepély 7-én volt. 9 órakor gyülekeztünk. A jelenlevők közül sikerült följegyeznünk a következőket: Dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrincz theol. tanárok, Kiss György Sándor, Józán Miklós, Osváth Gábor, Kiss Sándor esperesek, Nagy Béla, József Lajos, Ürmösi József, Ütő Béla, Péter Sándor, Papp Gyula, Ajtai János, Ürmösi Károly, Veres György, Varga Dénes, Székely Zsiga, Kovács Lajos, Balázs András, Kökőssy Mihály, Geréb Zsiga, Katona Ferenc, Göncz Mihály, Lőrinczi István, Vaska Béla, Végh Benjámin, Boor Jenő, Kovács Imre, Kiss Károly, Pap Zsiga, Ádámossy Gábor, Kiss Aladár, Bülöni Vilmos, Szász András, Löfi Ödön, Bedő Gábor, Gál Miklós lelkészek.

Elmaradásukat kimentették: Demeter Dénes, Gvidó Béla, Vári Albert, Deák Miklós, Lőrinczi Dénes, Végh Mihály és Pál Ferencz lelkészek.

Az ünnepélyen, a banketten ott láttuk a többek között. Dr. Király Aladár alispánt, Gödri Ferencz polgármestert, Malik Loránd h. polgárm., Dr. Bene István, Dr. Ferenczi Géza orsz. gy. képviselőket, Szentiványi Miklós ny. alispán, Koréh Endre ref. lelkész, Fejér Manó kanonok, Neumann József rabbi, Kilyéni Endre polg. isk. igazgató, Szentiványi József, Csia Pál, Csutak Vilmos, J. Szán Béla gymn. tanárok, Ütő Áron szoigabiró, dr. Kiss Árpád ügyvéd, dr. Kovács Sándor (Brassó), Pálmay Lenke Képezdei ig. nő., Csia Béla járásbiró, Kónya Miklós főszolgabiró stb. stb.

A közgyűlést dr. Boros Gy. nyitja meg, megleghangu üdvözőlő beszédjével. A főtárgy az évek óta huzodó alapszabály módosítása. Végre most tárgyalás alá kerül. Ha a megnyilatkozó érdeklődés után ítélünk, kimondhatjuk: szükség is volt erre. De nagy! Higgadt, komoly megfontolással, s a legnagyobb tárgyilagosság-

gal állapototott meg egyik tétel a másik után. Az ellentétek elsimultak. Ha nem is mindenütt a legnagyobb könnyűséggel. De hiszen Istenem — azt mondják tűzben tisztul az arany is. S a lehet igaz is. Mikor végre az alapszabály utolsó pontja is megvolt szövegezve, bizony önkénytelenül jött ajkunkra a szó: hát ezért kellett évekig egymásnak kellemetlen pillanatokot — és milyeneket! — szerezni?! . . . Lám, hiszen az egymást megértés és a szeretet mindeneket kiegyenlít. Még az érzékenységet is. Oh mert nem olyan rebellis ez a mi népünk, mint a hogy mutatódik! S ha néha szól, nem mindjárt személy ellen szól! A minthogy az elmúlt évek demonstrációja a régi alapszabályok tarthatatlansága ellen irányult. Hinc illae lacrimae!! És a régi tisztikar iránt való bizalmának és szeretetének legszebb bizonyítékát adta közgyűlés, midőn egyhangu lelkesedéssel őket újra választotta. Ha volt pillanat, mikor a vezetők azokban a bizonyos *forgatagokban* azt mondták, hogy bizony ez az iga se nem könnyű, se nem gyönyörűséges (a minthogy hát ugy is volt) — most az igaz, közvetlen bizalomnak ez a megnyilatkozása viszont azt kell mondassa velük: elfelejtjük a félreértéseket. Adja Isten, ugy legyen!

Most már a legszebb reményekkel várjuk, hogy egyházi főhatóságunk alapszabályainkat jóváhagyja. Hiszen mindnyájunk reménye, hogy ez által születünk majd mi is újra. Ez lesz az új élet kezdete. A jövő! A mikor valóra válthatjuk szép ábrándjainkat. Közös, egyetértő munka által szeretett egyházunk kiépítését. Ha csak a mi körünkbe is. Hiszen nem halt meg talán már ama bizonyos leányzó? . . . Talán csak alszik? még bennünk is, — papokban . . . talán?! . . .

Gyűlés után a ref. templomban mentünk. Milyen szép, föl-emelő látvány! A nagy templom zsufolásig tele. Helybeli és vidéki diszes közönség gyűlt össze ünnepre. Mert ünnep volt ott. A szabad szellem hirdetésének ünnepe! A lélek ünnepe! Összekapcsolva a szeretet evangéliumával. — Égfelé emelte a lelkeket József Lajos buzgó imája, hogy onnan nyert ihlettel halgathassuk Csifó Salamon theol. tanár egyházi beszédjét. Voltak talán a kik szónoktól többet vártak. És ez a legdicséretőbb bírálat rá nézve. Mert a mit adott az olyan szép, olyan egész volt, olyan megkapó, hogy milyen lehet akkor a — több!? Közéneket énekeltek Göncz Mariska, Cserei Irén kisasszonyok, Gyöngyösi József tanító-jelölt és Végh Benjámín árkosi lelkész. A szép áhítatos quartett gyönyörködtetett, fölemelt.

Istentisztelet végzetével következett a Dr. Boros Gy. ugynevezett üdvözlő beszédje. Vagyis jobban mondva, a gyűlés fénypontja. Mert nem volt ám az üdvözlő beszéd. Hanem egy föl-

rázó, s irányt jelölő — trombita harsagás! Így csak az szólhat, a ki kicsinyes, szűk látkörű néző pontból fölemelkedve, egy rész tekintettel eltekint körül, messze, messze. És a mit lát *meglátja*. És ajakára veszi nagy bátorsággal. És megszólaltatja az igét...csak úgy röpködnek a merész, nagy igazságok! Hej de szép volna ha megszámithatatlan példánybau terjesztve olvashatná mindenki, akit illet azt a kiáltó szót! Mert bizony! mondom nemcsak minket illet a papokat, unitáriusokat! Ujkor derengő hajnala. Mintha ezt láttuk volna.

Felolvasott Ádámossy G. Kövendi pap „a modern ponyva irodalom és egyh. népies iratok“ czimmel. A nagy gonddal kidolgozott munka mindvégig élénken lekötötte a hallgatók figyelmét. (A felolvasó szives figyelmébe ajánljuk, hogy a felolvasás nem szónoklás,) felolvasása végén indítványt terjesztett elő, melyet a következő közgyűlés tárgyal.

Ének következett Dr. Szász Izsákné urhölgy énekelte orgona kíséret mellett „Krisztus a tengeren“ czimű éneket. Gyönyörű, iskolázott hang, erőteljes előadás juttatta érvényre a szép ének minden egyes részletét. Nagy lelki élvezettel halgattuk. Hála köszönet. Veres György ajtai pap szavalt Pósa L. „Magyar nép“ czimű versét a tőle már megszokott erővel és hatással. A közönség „Isten áld meg a magyart“ himnuszt énekelve oszlott szét. Elvive mindenki a szent hajlékból egy felejthetetlen szép emléket s talán egy névtelen gondolatot is, mely kifejezve így hangzanék: virrad — haladjunk!

Nem volna teljes beszámolóm, ha föl nem emliteném a fehér asztalt is. Illetve a pohárköszöntőket mik ott hangzottak el. A különböző felekezetű és állásu emberek ajkairól. Önkénytelenül kiáltottam fel: Istenem, hát ez tényleg való!? Mikor az egész országban dul a felekezeti türelmetlenség, mert akár hogyan szépítsük is a dolgot, így van ez — van e szerencsétlen országnak egy kis szöglete, a hól kivétel nélkül mindenki, a ki arra illetékes, azt a Krisztust prédikálja a ki nem szétválaszt, hanem egygyé forraszt, a ki nem a felekezet szűk határai között van, hanem egyetemes, általános a testvéri szeretetben. „Mindnyájan egy Atyának vagyunk gyermekei“ Avagy nem erről győztek-e meg mindnyájunkat azok a lelkes beszédek, mik Koréh Endre ref. lelkész, Fejér Manó kanonok, Neumann József rabbi, dr. Király Aladár alispán, Gödri Eerenz polgármester, Csia Pál ref. vallástanár, dr. Bene István országgy. képviselő, s mások ajkáról elhangzottak? Tartsa meg a jó Isten a jó egyetértést továbbra is, minőrökké, mi csak ezt kívánhatjuk válaszképen. A jó emlékeket elhoztuk. Ápoljuk, fejlesztjük. Szép remények! Szép emlékek! olyan rosszul esett elszakadni azoktól a kik fölélesztették!

És aztán a ki legbüszkébb lehet e szép napra az József Lajos sepsiszentgyörgyi kollégánk. Nem akarom megsérteni semmi köznapiasággal. Legnagyobb és legméltóbb dicsérete neki a szép eredmény. Isten soká éltesse!

Szép hajnal köszöntelek! Légy valóban előhírnöke az óhajtott világoságnak!!

G. M.

Nőink Dávid Ferenc Emlékére.

A Dávid Ferencz, első unitárius püspökünk emlékünnepeére készülünk. Készül az összes unitáriusság, és mindazok a kik a tiszta vallásnak, az igaz hitnek pártolói és követői.

Szeretnők, hogy unitárius nőink kivétel nélkül mindannyian tudják meg azt a mit a férfiak terveznek.

Necsak eziránt érdeklődjenek, hanem arra is gondoljanak, hogy a jövő nevezetes esztendő tgyék emlékezetessé, vagy egy, vagy más formában, kinek mint tanácsolja szive és elméje.

Mi azt gondoljuk, hogy mindenik egyházközség urasztala, orgonája, szószéke vagy temploma kíván valamelyes dísz vagy javítást. Milyen szép és lelkesítő lenne, ha az unitárius nők „Dávid Ferencz első püspök emlékére 1910.“ irással mindenik anya- és leány-egyházközséget gazdagitná valamely emlékkel.

Ha egyesek tehetnek valamit a maguk vagy családjuk nevében, ha többen teszik együtt, egyenlőképpen becses és emlékezetes lesz.

A Dávid Ferencz Egylet lobogója alatt immár szép számmal vannak kedves nőink, de hányan lehetnének még!?

Szállja meg a buzgóság szívöket és lépjenek be sorainkba és toborzanak másokat.

* * *

Védjük vagyonunkat! Hogyan védhetjük? úgy ha pénzünket *csak hazai termékért* adjuk. ha csak hazait viselünk. minden itthon maradt fillér a miénk, minden kivándorolt juthat ellenségeink kezébe!

Levél Törökországból.

Konstantinápoly, 1909. október 18.

Mindazok, kik Törökország sorsát őszinte sympatiával kísérik, csak bámulattal adóznak annak az óriási energiának, a mely ebben a hanyatló és már-már haldokló nemzetben megnyilatkozott. Egy néhány lelkes katonatiszt, egy-két Európát beutazott kereskedő és polgár elég volt ahhoz, hogy a nemzetben szunnyadó, talán már az életnek utolsó kis szikráját felkutassák és belőle az egész világot bevilágító lángot szítsanak.

Megszületett 1908, július 23-án a török alkotmány; egyetlen egy puskalövés nélkül; de a kik a történelmi nagy igazságokat ismerik — nem biztak abban, hogy a szabadság meg ne követelné a maga adóját vérben és emberéletben. A detronizált szultánnak, Abdul Hamidnak — kinek zsarnokságáról kötetes regényeket tudnak török barátaim elbeszélni, megvolt az eszköze hozzá és a török nép fanatizmusához jól kiválasztott eszköz, hogy az alkotmány ellen izgasson: a vallás.

Abdul Hamid a kiről tudom, hogy a menetekben a softáknak nem engedte meg még a 200 éves Korán kommentárokat sem olvasni, ő merészelte azt állítani az új törökökről, hogy azok a vallás ellenségei és a próféta parancsainak nem hűséges követői.

Abdul Hamidnak meg is voltak a maga pretorianussai, hiszen uralkodása alatt egy egész generáció szokta meg a zsarnokságát és a jámbor török népnek elég volt a szultán zsoldjában álló papjának egy szava, hogy gyanus huzakodással fogadja az alkotmányt. E jól választott sakkhúzásra az új törökök avval feleltek, hogy a vallásuk parancsolta külső formák betartását szigorubban ellenőrizték, mint eladdig maga a szultán. A török nők csak három napig jártak fátyol nélkül, a negyedikén bekísérte a rendőr: kihágásért. Az iszlám vallása szép és azt hiszem, minden felvilágosodott keresztény ember elfogja ismerni; de a vallásnak szigorú külső formája minden társadalmi és politikai haladásnak annyira gátat vető, hogy a Török nemzetnek igen sokan megtagadják a fejlődés-képes modern állam kulturájára való emelkedésének a lehetőségét.

Az új törökök evvel a teherrel jöttek át az új korszakba és hogy még ma is mennyire betartják a külső formákat, annak igen érdekes esetét láttam a minapában. Szakadó esőben egy cukrászdába menekült két törökhölgy és ott leültek az eső szűnését megvárni. Ez volt a bűnük és a rendőr, daczára hogy a cukrászda tulajdonos bizonyította, hogy a hölgyek nem fogyasztottak semmit, a mohamedán férfiak is a hölgyeket pártfogásukba vették, még is bekísérte őket, mert ő meg az állását kockáztatta volna.

Azt a kérdést, hogy az iszlam vallás formáságai meddig vetnek gátat a modern eszmék térfoglalásának, véleményem szerint az „idő“ fogja megoldani. Ma már százával megy a török ifjuság Párisba, Londonba az egyetemekre, azelőtt még súlyos betegek, kiknek életkérdés volt egy európai gyógyhelyet felkeresni, sem kaptak utlevelet és a török kereskedők, kik ezt nagy protekcióval meg tudták szerezni, hazaérkezésük alkalmával a hajóról vagy pályaudvarról egyenesen a rendőrségre hajtattak, hol 2—3 napig bezárták, vallatták őket, míg kiderült róluk, hogy nem sántikálnak roszban. Így nem csoda, hogy előkelő török körökben is olyan kevés a világlátott és a kik Európát az itt lakó európaiakról tudják csak megítélni. Van nekem egy néhány török-barátom — kivált katona tiszték — kik magukat protestánsoknak nevezik és esznek sonkát, isznak bort, de csak európaiak társaságában. A Ramazán alatt azonban ők nem cigarettáztak az utcán. A városi mérnöki hivatalban volt dolgom és a mikor a főmérnökkel akartam tárgyalni, nem mehettem tovább az előcsarnoknál; ott volt valamennyi tisztviselő és szolga, a kik a padlóra leterített szőnyegen végezték a szomszéd mecsetből elhivatott pappal a déli imádságukat. És jó félórát kellett várnom, végig nézve a szertartást — a főmérnökre. Ugyanezt tapasztaltam a miniszteriumokban is nem egyszer; a kaszárnyákban meg vezényszóra — meg önként az udvarban végzik imájukat a katonák, a míg körülöttük söpörnek vagy gyakorlatoznak a többiek. Mindezekből csak az vonható le, hogy a törököknél a vallás parancsai elébb való minden profán kötelességnél, míg nálunk sürgős munka esetén vasárnap is berendelik a tisztviselőket és aligha fogadnák el mentségül a távolmaradást, hogy az istentiszteleten kellett részt vennie. Föltűnt nekem, hogy a török a pénteket nem ünnepli, mint mi a vasárnapot és csak arról tudjuk, hogy péntek van, hogy a katonák parádében járnak kelnek az utcán. A török dolgozik és árul pénteken is a boltjában, míg eljő a Ramazán: a böjt hónap: akkor azután van ünnepje 30 napon át. A Ramazán alatt a török 12 órát, naplementét, ágyu lövésekkel jelzik és akkor látnak hozzá az étkezéshez és dohányzásához, a mitől egész nap tiltva voltak. A lakomáknak reggel négy óraker ágyulövések vetnek véget és akkor aludni térnek. Így minden üzleti élet pang, a hivatalokba is csak dél felé néznek el a tisztviselők és a legsürgősebb ügyben is csak az a válasz, hogy majd a Ramazán után.

Bizony nem egyszer ad okot bosszuságra az itteni üzletek után futkosó európaiaknak a mohamedán vallás, de ma még a török társadalmi és politikai élet teljesen össze van szöve a vallásos étellel, igen sokszor a gazdasági érdekek rovására.

Pár vonással kíséreltem meg vázolni a törökök vallásának nemzetgazdasági szerepét és a Szerkesztő Ur engedelmével a Ramazán és Bejrán ünnepéről majd egy pár sorral újra felkereksem az „Unitárius Közlöny.”*)

Ajtai Kovács Albert.

A Dávid F. Egylet Választmánya.

Az 1909/10. egyleti évre a saját kebeléből: 1. *missiói*, 2. *pénzügyi*, 3. *rendező*, 4. *irodalmi* szakbizottságokat küldött ki. Az összes bizottságokra vonatkozólag *általános szabályul* megállította: I. A bizottságok a maguk hatáskörében a választmány által megállított szabályok szerint járnak el és eljárásuk eredményéről a Választmánynak jelentést tesznek. II. A bizottságok elnöke az egyleti elnököt értesíti, valahányszor a bizottság a kijelölt megbízásban eljárt vagy érdemi határozat hozásának szüksége forog fenn, mely esetben az elnök intézkedik a Választmány összehívása iránt. III. A bizottságok a Választmánytól véleményadásra vagy elintézésre kiadott ügyekben pontosan eljárnak, eljárásuk eredményét és javaslatukat a Választmánynak előterjesztik. IV. A bizottságok a saját kebelükből választanak jegyzőt, ki a határozatokat és jelentéseket szükség esetében írásba foglalja. *A szakbizottságok feladata:* A) *A missióbizottság föladata:* 1. A fiók-egyletekkel állandó összeköttetés létesítése, a fiók-egyletek tagjainak szaporítása és működésének élénkebbé tétele érdekében. 2. Az elszórtan élő hiveknek levelezés és másnemű összeköttetés létesítése által összetartása és a hitbuzgóság élesztése. 3. Az egyleti kiadványok: Unitárius Közlöny és Nők Világa terjesztése. 4. Az unitárius irodalom terjesztése. 5. Gondoskodás arról, hogy mindenik egyházközségben fiók-egyletek, olvasó- és ének-körök alakuljanak. B) *A pénzügyi bizottság föladata:* 1. Egyleti tagok számbavétele, szaporítása. 2. Gondoskodás az egyleti vagyon gyarapításáról. 3. Persely- és másnemű gyűjtések rendezése. 4. Gondoskodás az egyleti kiadványok árusításáról. C) *Rendező bizottság föladata:* 1. A női énekkar összetartása és felügyelése. 2. Egyleti felolvasások és összejövetelek vonzóvá tétele. 3. Egyleti ünnepélyek előkészítése, felügyelete. 4. Estélyek rendezése. D) *Irodalmi bizottság föladata:* 1. Az irodalmi vállalatok ügyeinek intézése. 2. Felolvasások tárgyának megjelölése és gondoskodás felolvasókról. 3. Vidéki felolvasások érdekében javaslatétel. 4. A fiók-egyletek felolvasásainak figyelemmel kísérése.

*) Szívesen vesszük az ígéretet és köszönjük ezt az értékes ismertetést. A kedves hitrokonnak később is lesznek érdekes tapasztalatai s mi mindig örömmel fogadunk minden levelet.

A) *Missiói bizottság tagjai:* B) *Pénzügyi bizottság:*

Elnökök: Ferencz Józsefné Zsakó Istvánné.	Elnökök: Br. Petrichevich Horváth Kálmán
Előadó: Tarcsafalvai Alber, titk.	Fekete Gábor
Tagok: Csifó Samonné Fangh Erzsébet Pákey Lajosné Gyöngyössy Béláné Hadházy Sándor Dr. Lehmann Róbertné Nagy Gyuláné Dr. Nyiredi Gézáné Dr. Tóth György Weress József.	Előadó: Gálfi Lőrinc. Tagok: Árkosi Lajos Benkő Mihályné Csifó Salamon Dr. Engel Gáborné Dr. Gál Kelemen Hadházy Sándor Haller Rezsóné Végh Mihályné Zsakó Istvánné.

C) *Rendező bizottság:* D) *Irodalmi bizottság:*

Elnökök: Dr. Boros Györgyné Dr. Engel Gáborné. Pákey Lajosné.	Elnökök: Kozma Ferenc Fanghné Gy. Izabella.
Előadó: Fangh Erzsébet	Előadó: Dr. Boros György.
Tagok: Árkosi Lajos Dr. Barabás Ábel Dr. Boros György Csifó Salamonné Gálfi Lőrinc Gyöngyössy Béláné Kelemen Lajos Kovács Kálmán Dr. Lukácsy József Mikó Imre Nagy Gyuláné Nyiró Gézáné Nyiredy Gézáné Sinczki Juliska Pálfi Márton Dr. Tóth György Végh Mihályné.	Tagok: Csifó Salamon Dr. Barabás Ábel Fangh Erzsébet Dr. Gál Kelemen Gálfi Lőrinc pénzt. Kelemen Lajos Kovács Kálmán Pálfi Márton Páll Ferenc Sinczki Julia Tarcsafalvi Albert Dr. Tóth György.

A t. bizottsági elnökök s illetőleg a bizottsági tagok sziveskedjenek megbízásukat tudomásul venni s működésüket megkezdni.

A D. F. E. Választmányának 1909. szept. 24-én tartott gyűléséből.

Ferencz Józsefné,
elnök.

Dr. Boros György
titkár.

Kérelem. A fiók-egyletek sziveskedjenek választmányuk névsorát közölni a titkárral, úgy szintén az évi tárgysort is.

Tíz éves találkozó.

Azok, akik a kolozsvári unitárius kollégiumban az 1898—99. isk. évben tettek érettségi vizsgálatot f. é. augusztus 27-én összegyűltek a kollégium tanári szobájában, hogy az elmúlt tíz év eseményeit számbavéve baráti frigyüket újra megerősítsék. Az értekezlet elnöke Dr. *Gyergyai* Árpád orvos, jegyzője *Szentmártoni* Kálmán unitár. gimn. tanár volt. Jelen voltak: *Antonya* Mihály, *Katona* Ferencz, *Sándor* Gergely, *Ürmösi* József unitár. lelkészek, *Nagy* Lajos, *Pap* Domokos gimn. tanárok, Dr. *Kappel* Izidor orvos: egyet. tanársegéd, Dr. *Benczédi* Andor, Dr. *Farkas* Mózes, Dr. *Petersberger* Frigyes ügyvédek, *Miklós* Zsigmond adótsízt, *Czakó* László földbirtokos. Megjelent a régi osztálytársak közül Dr. *Ferenczi* Áron gyógyszerész.

Kegyelettel emlékeztünk meg elhunyt tanárainkról és osztálytársainkról.

Az értekezlet elhatározta, hogy a kolozsvári unitárius főgymnásiumba járó jó tanulók évvégi jutalmazására egy alapot gyűjt. A pénz beszédésével Dr. *Farkas* Mózes kolozsvári ügyvédet bíztuk meg. Határoztuk továbbá, hogy öt év múlva 1914. július havában újra összegyűlünk *Székelykeresztúron*, hogy az unitáriusok másik gymnásiumát is megismerhessük. Testületileg tiszteletgünk főtisztelendő *Ferencz* József püspök urnál. a hól *Antónya* Mihály mondott üdvözlő beszédet.

Az értekezlet után közebéd és vacsora volt a „Központi szállódában.”

Sajnálattal jegyezzük fel, hogy vannak olyan Kolozsvárt lakó osztálytársaink, akik a találkozóra nem jöttek el. Erről többet mondani felesleges. Ez a sajnálatos esemény a jelenlevők vidám baráti multságát és ünnepségteljes hangulatát nem zavarta.

Székelykeresztur, 1909. szept. 2-án.

igaztisztlője:
Szentmártoni Kálmán.

A hódmezővásárhelyi unitárius Egyházközség alapítási idejéhez.

Tek. szerkesztő Ur!

Az „Unitárius Közlöny“ ez évi július hó 8-diki számában a Királyhágón inneni unitáriusok elszort helyzetükről és egyházközségeik alapítási ideiről egy közlemény jelent meg, melyben a hódmezővásárhelyi Egyház község megalapítási ideje 1887-ik évre van téve. Elhiszem, hogy Józan Mrklós esperes ur a legjobb hszemmel és akarattal jelezte ott kisebb időre a nevezett egyházközség megalapítási idejét az 1887:ik évre; pedig az, az alapító tagok által saját kezüleg aláirt alakulasáról felvett jegyzőkönyv tanusítása szerint 1879-ik év május nó 10-én alapítatott meg; tehát 8 évvel előbb. Ezen jegyzőkönyv egyik példánya a Főtiszteendő Püspök Urhoz felterjesztetvén, onnan az egyházközséghez leirat is érkezett, melyben a megalapítás jóváhagyással tudomásul vétetett. Igaz ugyan, hogy ekkor még csak fiók-egyház község — majd később leány egyházközség czimet viselt, de a megalakulás ténye 1879-ik évben történt.

Alólírott mint a nevezett Egyházközség egyik atapító tagja és az alakulás idejétől kezdve kevés megszakitással ugy biszem 1903-ig jegyzője s maig is tagja — s ugy gondolom — velem együtt az Egyházközség hivei is igen sajnálnálnák, ha ezen 8 év, — Egyházközségünknek legküzdelmesebb, legzaklatottabb: de éppen ezért legkedvesebb, ezen időszak a olyan nagy tekintélyü egyén tollából eredő állítás nyomán — kiesnék a nevezett Egyházközség életéből. Mert habár a megalakulásról felvett jegyzőkönyv az Egyházközség levéltárában őriztetik, és habár az Egyházközség történetét az alakulás mozzanatairól és első éveinek küzdelmeiről alólírott megírtam is; de ezek napvilágot még eddig nem láttak — helyesebben — nyilvánosságra nem hozattak, végre hahár addig, míg az alapító tagok közül az a 4—5 életben lévő tag s a küzdelmes időszak alatt egyház tagokká lettek élnek és tudják az Egyházközség alakulási idejét és él emléükben az a 8 év, mely az említett közleményben alapítási időül megjelölt 1887-ik év előtt is a hódmezővásárhelyi unitárius Egyházközség életéhez tartozik.

Féltett kincs gyanánt őrizzük Egyházközségünk életének azon időszakát, mely alatt a 16 alapító tagból álló fiók egyházközség ma már anya Egyházközséggé, fejlődött.

Ezen rövid helyreigazítás közreadását tisztelettel kérem.

Ujfazekas- Varsánd. 1909. évi aug. 18 án.

Hermann Béla,
nyug. közíg. tisztviselő.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A főt. püspök ur a fővárosba utazott. Az egyházközséget megfogja vizsgálni, részt vesz a Kálvin-ünnepen s csak november 1-én tér haza.

Még egy főtanács lesz, mert a gazdasági bizottság beadta lemondását s az ügyek vezetését csak folyó év végéig hajlandó végezni. Ilyen esetben az egyházi főtanács illetékes a döntésre. A rendkívüli főtanács nov. 25-én lesz.

Az unitárius lelkeskör elnöke e helyen is köszönetet mond mindazoknak a lelkesztársaknak, a kik hozzájárultak ahoz, hogy a szabályok revíziója a rendes mederben meghörténhessék. Minthogy jó reménységgel van a főhatósági megerősítés iránt, kéri az összes lelkeszét, az erkölcsi kötelezettséget“ vállalják és még a folyó évben küldjék be a 2 korona csekély tagdíjat. A Dávid Ferenc ünnepi évében s azután is rendkívül sok nehéz föladat vár reánk, melyeket csak úgy oldhatunk meg, ha senki sem vonja ki magát a munkából. Az *Unitárius Szószék* önálló kötetben fog megjelenni s 400 év jeles unitárus lelkeszeit fogja bemutatni rövid életrajzban és eredeti dolgozatok közlésével, Előrelátható, hogy a rendesnél nagyobb kötet lesz, szükséges tehát, hogy az érdeklődést fölébresszük iránta, s előfizetőket biztosítsunk. *Boros György*, elnök.

A magyarországi két evangélikus egyházat közösen érdeklő ügyek tárgyalására egy bizottság van kiküldve, a mely okt. 15-én tartott ülésében a Ne temere és a Provide keletü pópai dekretum, valamint a vonatkozó magyar kath. főpapi utasítással foglalkozott s tekintelt az utóbbinak a Ne temere-nél is sérelmesebb voltára, felhívni határozta a két evangélikus egyház illetékes főhatóságait, miszerint lehetőleg mielőbb dolgozának s léptetnének életbe oly utasítást, a mely a vegyesházasságra lépő vagy abban élő hiveik fokozott lelki gondozását s a születendő gyermekek vallására vonatkozó, egyhá-

zaihoz közös megállapítások elleni védekezést a lelkeszi kar imperatív kötelességükké tegyék s e kar teendőit részletesen körülírják. Mert „fel kell támasztani“ — így szól e határozott megokolása — azt a protestans hithüségét és önértetét, mely gyermekeink hitét közönyösségből vagy éppen alacsony világi érdekből alkuba nem bocsájta s szégyen bélyegét nyomja azokra, a kik e nemtelen alkura hajlandók; őrt kell állani mindazon hitsorsosunk mellett, a kik vegyes házasságra lépés előtt, vagy után annak a fáradságot nem ismerő leleményes aknamunkának lehetnének kitéve. Nem a támadó, a jogos önvédelem nagy munkája az, melyben lelkeszi karunknak vezetésre utasításra van szükségé.“

Erzsébetvároson megalakult az unitárius egyházközség Török Árpád törvényszéki bíró lelkes buzgóságával. A medgyesi és segesvári egyházakkal együtt kérnek maguknak papot. Eddig 120 tagot irtak össze. A kebli tanács így alakult meg: Gondnok: Török Árpád egyh. tanácsos. Pénztárnok: Pál Miklós. Jegyző: Kriza András. Egyházi: Gyarmathi János. Presbyterek: Felszeghy Gyula, Székely György, Tamási Mózses, Herczeg József, Egyedfi Péter, Antal Gergely.

A kötelező népiskolai oktatást Angliában 1870-ben léptették életbe. Akkor 1000-ból csak 148 nő nem tudta sajátkezüleg aláírni a házassági bizonyítványt. Ma csak 16 nem tud írni és olvasni, férfi 199 volt s ma 18. 1879-ben volt Angliában 1630 ifju bebörtönözve, 1908-ban csak 566 volt.

Köszönet és nyugtázás. Szentkirályi Ferenc nyugalmazott ezredes ur, mint a székelykereszturi „Dávid Ferenc fiókegylet“ most választott elnöke, fiókegyletünk pénztára javára 20 kononát adott, mely adományért ez uton is fogadják a fiókegylet hálás köszönetét. Fiátfalva. 1909. okt. 18. *Geréb Zsigmond*, fiók-egyleti pénztárnok.

Az alábbi felhívást lelkszeink figyelmébe ajánljuk:

Át. 615. sz. 1909. Felhívás. Hazánkban a statisztikai kimutatás szerint több százra megy a tanköteles korig vak gyermekek száma. S ezen nagy számból alig egynehányan keresik fel nevelő és tanintézetünket felvételi folyamodványaikkal, jóllehet a felvételt nyert növendékek teljesen ingyenes oktatásban részesülnek az e célra tett alapítványok kamat jövedelméből és az intézet edigi javadalmából. Oka ennek kétségtelenül azon körülményben keresendő, hogy a szegénysorsu szülők nincsennek tudatában annak, hogy a nevelő intézet mily áldást terjesztőleg működik, továbbá, hogy a gyermekek felvétele igazolt szegénység esetén teljesen ingyenes szokott lenni. A művelt külföldi államokban foganatosított hasonló eljárás eredményes voltától indítva, tisztelettel kérjük a lelkeskedő papságot, sziveskedjenek a hivatásuk tudomására adni, 1-ször, hogy a vakok budapesti orsz. nevelő és tanintézete (VII. István-át 95) 5—14 éves korig vesz fel oly vak gyermekeket, akik a vakságon kívül más testi vagy szellemi fogyatkozásban nem szenvednek, 2-szor, nevelés oktatásukról 8 éven át ingyenesen gondoskodik. Ezen idő alatt nemcsak szellemileg képezi ki őket, hanem tehetségükhöz képest zenében, iparban (kefekötés, harisnyakötés gépen, kosár és székfonás) és zongora hangolásban olymértékig ügyességet biztosít számukra, hogy ekképp keresetük után tisztességes módon való megélhetésüket lehetővé teszi. A felvételi okmányok szegénységi bizonyítvány alapján bélyegmentesek s úgy erre, valamint a felvételre nézve készséggel szolgálunk megfelelő űrlapokkal, illetően szabályzattal. Növendékeinkkel szeretetteljes bánunk és őket későbbi éveikben is hivatásunkból kifolyóan támogatjuk. Kérjük ismételtelen a tisztelendő papságot, sziveskedjenek a szerencsétleneknek a felvétel módzataira nézve segédkezést nyújtani és őket a társadalomnak megmenteni. Nevelő intézetünk a

folyó iskolai évben 210 vak gyermeket részesít oktatásban, kik mindannyian lelkileg és testileg a lehető legjobban vannak ellátva, kedélyük vidám, testileg pedig szembetűnően gyarapodnak. Azon reményünknek adunk kifejezést, hogy a humanizmus szent munkájában Főtisztelendőségek támogatni fognak, vagyok Budapesten, 1909. szept. 22-én Kiváló tisztelettel *Herodek Károly*, igazgató.

A felsőrákosi unitárius egyházközség. „*Arany könyv*”-ében az 1908. évről a következő kegyes adományok vannak följegyezve:

I. 1. *Felsőrákoson husvétkor* az urvacsorai kenyeret özv. Ferencz Jánosné Pál Rozália 3 kor. értékben, a bort baróti derék hívünk, özv. Pál István 8 kor.; *pünköszt* ünnepén a kenyeret Asztalos János egyh. gondnok és neje 3 kor.; a bort Bíró András és neje 8 kor.; a virágvasár napi konfirmálás alkalmával a kenyeret és bort Bíró Mózes szorosi és neje 2 kor.; karácsonykor a kenyeret Sándor András egyházi és neje 3 kor.; a bort Székely Mózes dombi és neje 10 kor. értékben ajánlékozták.

2. Egy diszes uraszali leterítőt, Tiszteletes Varga Dénesné, sz. Göncz Zsuzsika ajándékozott 40 korona értékben.

3 Pál Gy. András ids. és neje az őszi hálaünnepre „*Urvacsorai bor-alap*” czimen két vékás föld haszonbérének kiegészítéséhes 20 koronát ajándékoztak.

II. 1. A *baróti leányegyház községünkben* Nagy Elek ref. és neje Hadik Mária unitárius vallásu szülők *Teréz* leányuk konfirmálása alkalmával egy sárga selyemmel himzett igen szép és csinos kivitelű urasz ali terítőt ajándékoztak 50 kor. értékben „*Szívemet hozzád emelem*” felirással.

2. Méltóságos Daniel Gábor id. főgondnok ur 1907. és 1908. évekről templom alapra 40 koronát kegyeskedett ajándékozni.

3. Pál Sándor egyh. gondnok és neje Tana Záuzsánna négy izben ur-

vacsorai bort ajándékoztak 4 korona értékben.

4. A méltóságos és főtisztelendő 1908. évi E. főtanács 50 korona segély adományozott templom alapra.

A kegyes adományok és ajándékozások kedvet találtak Isten és emberek előtt. Leljenek örömet a jó szívű ajándékozók is vallásos buzgóságból származó áldozat készségükért.

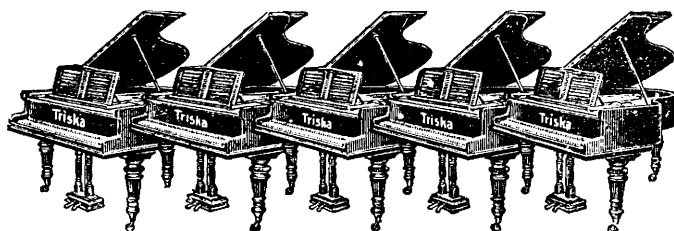
Felsőrákos, 1909. szept. 23. *Varga Dénes*, unitárius lelkész.

Pályázat hirdetés. Az Unitárius Theologiai Intézet a Mlt és Főt. E. K.

Tanács 1909. évi utasítása értelmében pályázatot hirdet az oxfordi Manchester Collegenál levő ösztöndíjra. Pályázhatnak unitárius lelkészjelöltek. Az E. K. T.-hoz címzett pályázati kérés a Theol-Int. bizottságához nyújtandó be f. évi december 1-ig. A kéréshez mellékelni kell érettségi és theol. szakvizsgálati bizonyítványt. A ki az ösztöndíjat eln eri, az kijelölt föladatról angol nyelven írásbeli dolgozatot nyújt be 1910. május 1-én. 1910. június havában az angol nyelvből és a kijelölt latin és görög íróból szóbeli vizsgálatot tesz.

Zongorák, Pianinok

és Cimbalmok. — Csak elsőrendű gyártmányok. Legszolidabban vásárolhatók és bérelhetők:

TRISKA J. hírneves zongoratermében Kolozsvárott. — Alapított 1870-ben.

Hangolásokat és javításokat szakszerűen készít. Szakképzett hangolót vidékre is azonnal küld.

RADICS SÁNDOR KOLOZSVÁR
 KÖNYVEKET MAGAS ÁRBAN VESZ
 ÉS FÉLÁRÉRT AD.

Mestitz Mihály és Fiai

császári és királyi udvari szállítók.

Erdély legnagyobb butorgyára

(a legnagyobb butorbevásárlási forrás).

Teljes menyasszonyi kelengyék. Függönyök, ágy- és asztalneműek, futó- és szalonszönyegek, vas- és rézbutorok, matrácok, stb. — Hazai gyártmányok! — Kivánatraköltségvetést és művészi kivitelű rajzokat küldünk. — Meghívásra szakemberünk mintagyűjteményünket személyesen bemutatja.

Marosvásárhelyt

Széchenyi-tér 41,
Korzs-káv. mell.

Kolozsvárt

Unió-utca 7. szám
Telefonszám : 661.

! Akinek bőrönd kell,

Wesselényi Miklós-utca 5. sz.

**ne tévessze el
az igazi bőrönd-
készítőt - - -**

Ajánlja saját készítésű utazó és kézi
bőröndeit és kosarait olcsó árakban.

Kühlstock Máté
bőrönd-gyáros.

Órákat és ékszereket ::

legmegbízhatóbban és olcsón készít

Szilágyi Márton műorás,

Wesselényi Miklós-utca 8.

IZSÁK MÓR

: férfi szabó cég. :

Mátyás király-tér 19. (Emelet)

Törv. bejegyzett és 20 éve fennálló cég,
ajánlja dusan felszerelt hazai és angol
kelméit. — Szolid kiszolgálás. — Pontos
és jó munkáért felelőseget vállal.